

zuidelijk Afrika

KWARTAALBLAD OVER ZUIDELIJK AFRIKA
NAJAAR 2003 JAARGANG 7 NR 3 € 5,50

Vredesbesprekingen gangs in Kaapse townships

ZES DODEN MINDER DAN NORMAAL...

Reportage

HILLE LINDERS

Twee broers van de Kaapse gang Hard Living Kids runden in de township Manenberg een illegale kroeg, waar geregeld in drugs en wapens werd gehandeld. Verkrachtingen waren er geen uitzonderingen. Toen de ene broer werd neergeschoten door de Pagad, een gewapende moslimgroep tegen gangs en drugs, transformeerde de andere de kroeg tot een kerkje. Achterin de kerk is nu een klein atelier waar vrouwen uit de buurt leren naaien, en daarachter een computerlokaal waar buurtbewoners kunnen leren surfen op het internet. Aan de wand van het gebouwtje hangen foto's van gangs die rollenspellen spelen. Volgens de politie is de 'voormalige' gangster echter niet zo voormalig als hij wil doen geloven. "Maar", zegt agent Jerome, "hij doet toch wel goed werk als zelfbenoemde priester. Andere kerken doen niets voor de mensen in deze township."

De oorzaken van het grote aantal misdaden in Zuid-Afrika zijn talrijk. Allereerst heeft de toename alles te maken met de transitie. Na de afschaffing van de apartheid ontstond er een machtsvacuüm. Het leger gaf z'n bezetting op en veel ANC-leiders vertrokken uit de townships.

Bijna alle Zuid-Afrikanen klagen over de criminaliteit in hun land. Verhalen over geweld zijn haast gewoon geworden. Verzekeringsmaatschappijen eisen dat autobezitters een cursus tegen kapingen volgen. Zelfs gangsters zijn het zat. Politie en burgers komen in actie.

Tegelijkertijd werden tientallen gevangenen vrijgelaten. Ook andere landen met een dergelijk machtsvacuüm kennen een explosieve stijging van misdaad; denk bijvoorbeeld aan Rusland en Afghanistan. Zuid-Afrikanen waren voor het eerst in jaren vrij om te gaan en staan waar ze wilden. Door die mobiliteit wisten niet alleen weldoeners, maar ook criminele (drugs)syndicaten en allerhande wapens plotseling heel gemakkelijk hun weg naar de townships te vinden. Gaynor Wasser, voorzitter van het Western Cape Anti Crime (WCAC) Forum, waarschuwt echter voor doemdenken: "Eigenlijk is Zuid-Afrika juist een wonder van geweldloosheid. Gegeven ons apartheidsverleden, mag het een wonder heten dat er geen burgeroorlog is uitgebroken. We zijn onze huizen niet gaan opeisen en we zijn niet uit moorden gegaan."

De infrastructuur om misdaad te bestrijden, is nog niet volledig toegerust voor de nieuwe situatie. Tijdens de apartheid waren er slechts enkele politiestations en nauwelijks gevangnissen en rechtbanken in de townships. De politie die er was, was gericht op onderdrukking van

FOTOS: HILLE LINDERS

Een lofdichteres draagt een gedicht voor, bij de opening van het gerechtshof in Kayelitsha door president Mbeki. Links dames uit de township die eerder hebben opgetreden. Ze stralen van trots.

“Eigenlijk is Zuid-Afrika een wonder van geweldloosheid”

de mensen. De politiebureaus stonden aan de rand van de township. De politie was voor de meeste mensen bepaald niet ‘je beste vriend’; sterker, wie zich tot de politie wendde was in de eerste plaats een verrader.

Een belangrijke stap vooruit was de opening van een gerechtshof in township Kayelitsha in april van dit jaar. De symbolische waarde van het brengen van *justice to the people* is groot, maar een gerechtshof in Kayelitsha is ook praktisch gesproken heel belangrijk. De kans dat getuigen komen opdagen is aanzienlijk groter als ze niet eerst een uur of langer hoeven reizen.

Ondertussen kampt de politie met veel problemen. Door de strijd met gangs aan te gaan, zijn agenten hun leven niet zeker. Geld voor fatsoenlijke salarissen is er niet. Het gevolg daarvan is dat de politie gevoelig is voor omkoping en andere duistere praktijken. Agent Mario bevestigt dat er van alles mis is: “Het komt voor dat agenten partij kiezen voor een bepaalde gang en deals sluiten. Soms worden gangsters vooraf gewaarschuwd dat er een razzia op komt is.”

Gangster Spikey (28) glimlacht verlegen als naar zijn mening over misstanden bij de politie wordt gevraagd. Zijn gezicht doet zijn naam eer aan: van zijn neus naar zijn oor loopt een lidteken. Spikey hoort bij de Americans, een gang die onder meer actief is in Manenberg. “Vorige week werd ik opgepakt toen ik aan het gokken was. Op het politiebureau werd ik in elkaar geslagen. Toen ik de volgende dag weer werd vrijgelaten, wilde ik een klacht indienen over de mishandeling. De politie weigerde die in behandeling te nemen.”

Het politieapparaat is drukdoende zich te hervormen. Tijdens de apartheid gingen alle hogere posten binnen het politieapparaat automatisch naar witten; tegenwoordig maken kleurlingen en zwarten veel sneller carrière. Ook is er een begin gemaakt met *community policing*, hetgeen inhoudt dat de politie probeert de

contacten met gewone burgers te verbeteren.

De politie heeft met succes vredesbesprekingen tussen de oorlogvoerende gangs in de Kaapse townships georganiseerd. Ze wist de leiders van drie gangs – de Hard Living Kids, de Americans en de Jesters – van het nut van onderhandelingen te overtuigen. Hoofdinspecteur Harri: “Veel gangsters voelen zich geveild dat wij juist hén benaderen. Dat verschaft hen extra aanzien in hun gang.” In het weekeinde voorafgaande aan de vredesbesprekingen lieten de gangs de wapens rusten. Harri: “Zodoende vielen er zes doden minder dan normaal.”

Op een afgesproken tijdstip kwamen de gangleiders ongewapend bijeen in het holocaustmuseum. Ook de politie kwam ongewapend. Harri: “Gezamenlijk keken we naar de verschrikkingen van de jodenvervolging in de Tweede Wereldoorlog. We keken naar het lijden, de vernietiging en zagen wat haat met mensen kan doen.”

Na afloop gingen de gangleiders in een grote en een kleine kring tegenover elkaar zitten. Onder aanvoering van een criminoloog vertelden ze elkaar de meest gelukkige gebeurtenis in hun leven, >

Zeven Zuid-Afrikaanse manieren om geweld te bestrijden

1. *Verstoppen*. Binnen blijven, zelden of nooit meer op straat gaan.
2. *Verdedigen*. Lid worden van een gang of anders ten minste een sterke man aan je binden die je kan verdedigen.
3. *Dreigen*. Een *armed response*-bord op de muur rondom je huis, dat waarschuwt voor gewapend verzet tegen inbraken en andere misdrijven.
4. *Vluchten*. Metalen hekwerken in huis waarachter bewoners zich kunnen verschansen in het geval van een overval;
5. *Slim zijn*. Een anti-kapingknop in je auto: Als je de knop na het starten van je auto niet indrukt, slaat de auto na honderd meter af.
6. *Vechten*. Het inhuren van een of meer beveiligingsbedrijven, die niet zelden werkgelegenheid bieden aan witte ex-politieagenten die niet in het hervormde politieapparaat passen.
7. *Communiceren*. Therapeutische groeps gesprekken om de wonden van apartheid te verzachten.

Schilderingen van gangsters. Rechts Snoop Dogg, een Amerikaanse gangsta rapper...

of de meest verdrietige. Harri: "Zo kwam de mens in hen naar boven."

Na afloop vroeg de politie of de gangleiders nog eens bijeen wilden komen om concrete problemen te bespreken. Iedereen wilde meedoen. Vervolgens kwamen ze iedere twee weken bij elkaar. Het staakt-het-vuren hield een jaar stand. Mario mistroostig: "Totdat een dronken gangster een rivaliserende gangster door zijn poot schoot na een ruzie over wie op welke plek bij het vuur mocht zitten." De vredesbesprekingen bleken echter niet voor niets. Een halfjaar later slaagde politie er opnieuw in de wapens te laten zwijgen.

De kans dat de politie de macht van gangs voor eens en altijd kan doorbreken, is echter niet groot. De discipline in een gang is vaak groot; de leden hebben verschillende rangen en standen en houden zich aan de regels van de leiders, ook al zitten zij in de gevangenis. Maar de structuren zijn ingewikkeld en veranderen vaak. De onderlinge conflicten zijn complex, evenals het wantrouwen.

Daarbij is de voedingsbodem voor gangs ideaal in de townships. Bewoners van de townships kennen weinig perspectieven. De werkloosheid onder hen is gigantisch. Velen hebben weinig tot niets te doen op een dag. Recreatievoorzieningen zoals sportcentra of buurthuizen zijn schaars of te duur voor de doelgroep. Veel townshipbewoners zijn getraumatiseerd door de apartheid, kennen weinig geweldloze methoden om een conflict aan te pakken en snakken naar bescherming tegen het geweld van anderen. Zodoende hebben gangs weinig moeite nieuwe leden te werven.

Vooraf kinderen zijn favoriete drugkoeriers bij de leiders, omdat zij niet naar de gevangenis gaan als ze gepakt worden en gemakkelijk te beïnvloeden zijn. Wie niet vrijwillig wil meewerken, wordt gedwongen met geweld. Jongeren romantiseren het harde leven. Kinderen sommen zonder enige moeite op wie de leiders zijn van welke gangs, met welke mooie meiden ze uitgaan en wat voor auto's ze rijden. Maar ze kennen geen enkele advocaat of dokter uit hun township.

Het is goed mogelijk om de jongeren alternatieven te bieden voor geweld. Dat is precies wat het Western Cape Anti Crime Forum (WCAC Forum) doet. Het forum – een partner van Niza's mensenrechtenprogramma – bundelt geweldloze initiatieven om het geweld in de Kaap terug te dringen. De basis van het forum vormen de tientallen buurtwachten die overal als paddestoelen uit de grond zijn geschoten. De buurtwachten bewaken huizen. Op verzoek komen ze extra vaak langs als iemand een feest geeft. Anders dan de politie besteden de buurtwachten veel aandacht aan de achtergronden van een conflict. Ook kunnen de buurtwachten behulpzaam zijn bij het doorverwijzen van slachtoffers naar hulpverleners. Het komt voor dat buurtwachten zelf sociale activiteiten ontplooiën, bijvoorbeeld geld inzamelen als er iemand is overleden.

Het WCAC Forum houdt zich ook bezig met trainingen voor de politie. Het forum is een groot voorstander van *community policing*. Het forum probeert daarnaast ondernemers en bedrijven te interesseren om mensen uit de township aan werk te helpen. Voor scholieren organiseert het WCAC Forum trainingen om hen te laten kennismaken met andere rolmodellen, zoals voormalige Ajax-voetballer McCarthy, die opgroeide in de Kaapse township Manenberg. Het gaat erom hun pijn te erkennen, zodat frustraties ook een andere, geweldloze uitweg kunnen vinden. Veel gangleden komen uit gebroken gezinnen met veel alcoholisme. Wasser: "Daarom zeggen we soms wel: wat ze vooral nodig hebben, is liefde." ●